

Minimalismus

Minimalismus bývá v našich končinách obvykle spojován s nekonečnými repeticemi, s jakými přišli Phil Glass a Steve Reich. Tento pohled je však příliš zúžený: minimalismus je mnohem širším jevem a zasahuje do všech druhů umění (sochařství, malba, poezie, fotografie, film atd.). Je to zvláštní přístup k umělecké tvorbě, který na jedné straně vychází z myšlenek Erika Satieho (jeho koncepce „*musique d'amébleument*“), na druhé straně pak z tvorby výtvarníků jako byli třeba Kazimír Malevič nebo Piet Mondrian. Zároveň však Satieho estetika oproštěnosti ovlivnila vrcholnou tvorbu sochaře Constantina Brancusiho, z níž výtvarný minimalismus také vychází.

Minimalismus staví do centra pozornosti elementární jevy a procesy. Zaměřením na ně, dochází ke změně vnímání – podobně jako při pohledu do mikroskopu. Je vlastně kritikou povrchnosti konzumního přístupu, který vyžaduje neustále nové a nové podněty (všimněte si, že televize se bojí ticha jako čert kříže...).

V minimalistických skladbách posluchač nezdědka ztrácí pojem času: zažil jsem provedení skladby **LaMonte Younga** *Just Charles*, kterou hrál jím speciálně vyškolený violoncellista Charles Curtis. Nad stálou prodlevou tónu *C* zaznělo vlastně jen několik intervalů v přirozeném ladění – oktáva, kvinta, septima ... Početné publikum ve foyer berlínského Festspielhausu sedělo většinou na zemi a poslouchalo jako očarované. Zdálo se, že je to chvilka, ale když to skončilo, ukázalo se, že to trvalo téměř čtyři hodiny!

Minimalismus mění navykou představu hudebního díla: velmi často zde dochází ke zvláštním akustickým efektům. V raných skladbách Reicha i Glasse slyšíme hlasy, které nikdo nehraje, ale které vznikají v mysli posluchače. Skladbu **Jamese Tenneyho** *Not Having Written a Note for Percussion* tvoří jediný virbl, na kterém se dělá do poloviny crescendo a v druhé půli decrescendo. Tím, že se však hraje na veliký tamtam a celý proces je roztažen na více než dvacet minut, vzniká zde takové bohatství barev a složitých akustických procesů, že všechny slavné symfonie devatenáctého století proti tomu blednou... Hudba **Philla Niblocka** se zase skládá pouze z dlouhých tónů zaznívajících v hustých mikrointervalových souzvucích – tímto způsobem však vznikají interference a složité děje ve svrchních tónech. Dá se to přirovnat k hologramu: kdo nedokáže správně zaměřit pozornost, nemá z toho nic. Kdo to umí, tomu se otevře úplně neskutečný, kouzelný svět.

Jiným autorům, jako jsou třeba **Hauke Harder** nebo **Markus Trunk** jde především o bezprostřední prožitek čistého tónu, jde jim více o kontemplaci než o akci, která chce působit „zajímavě“. Ani stejné věci nejsou nikdy úplně stejné!

Minimalistický styl vyžaduje většinou odosobněný tón, kultivovaný (ale bez vibrata!). Je třeba snažit se o maximální vyrovnanost zvuku. Z napětí mezi nedostižným ideálem a lidskou snahou přiblížit se mu vzniká zvláštní půvab této hudby (je ovšem třeba přijít mu na chuť!).

Minimalismem se budeme zabývat i dále – shánějte si materiály, prozkoumejte internet! Zdaleka to není jen Steve Reich a Phil Glass. V pochopení tohoto jevu vám může pomoci i minimalismus výtvarný (např. Carl Andre, Donald Judd, Sol LeWitt, Agnes Martin, Robert Morris, Frank Stella, Richard Serra atd.).

Hudební minimalismus usiluje o maximální preciznost velmi prostých zvuků. Není to tak lehké, jak se zdá...

Zdraví,
Jaroslav Šťastný